

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ОВДІЄНКО ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 349.6:639.1(477)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МИСЛИВСТВА В УКРАЇНІ

12.00.06 – земельне право; аграрне право;
екологічне право; природоресурсне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор юридичних наук, професор **Гетьман Анатолій Павлович**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри екологічного права, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України

Офіційні опоненти:

- доктор юридичних наук, професор **Носік Володимир Васильович**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри земельного та аграрного права юридичного факультету

- кандидат юридичних наук **Тихий Павло Володимирович**, Харківський апеляційний господарський суд, суддя

Захист відбудеться 26 червня 2014 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.04 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого (61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70).

Автореферат розіслано 24 травня 2014 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В.Ю. Уркевич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Мисливство – один із найдавніших видів користування тваринним світом, який не втратив свого значення і в теперішній час. Не дивлячись на те, що мисливство набуло спортивного напрямку та розглядається як вид рекреації, активного відпочинку та засіб спілкування з природою, воно залишається одним із видів діяльності, що забезпечує отримання засобів для існування та товарної продукції мисливського господарства.

Мисливство належить до найбільш поширених та значущих видів користування тваринним світом, здійснення якого обумовлює детальну правову регламентацію як з точки зору реалізації права на нього, так і завдань удосконалення системи правових гарантій охорони і збереження живої природи та забезпечення екологічної безпеки.

Сучасний рівень правового регулювання мисливства в Україні в цілому забезпечує потреби суспільства у визначенні правових, економічних та організаційних засад діяльності в цій сфері суспільних відносин, а також наближається до вимог, прийнятних у цивілізованому світі. З прийняттям Закону України «Про мисливське господарство та полювання» від 22 лютого 2000 року, правова регламентація існуючих у галузі мисливства суспільних відносин уперше в історії України ґрунтується на відповідному спеціальному законі. Разом з тим, законодавство про мисливство не є досконалим і потребує змін, а деякі суттєві його положення не виконуються.

Дослідженням у галузі правового регулювання мисливства приділена значна увага вченими-правознавцями. Але комплексне наукове дослідження, присвячене проблемам однієї з найважливіших (в екологічному розумінні) галузей народного господарства – мисливству, яке б ґрунтувалося на основі новітнього законодавства України з урахуванням установлення екологічних пріоритетів в розвитку суспільства, встановлення міжнародних норм і стандартів в основі взаємодії українського суспільства і живої природи, до теперішнього часу відсутнє.

В сучасних умовах набувають особливої актуальності, значущості й потребують наукового дослідження питання, які стосуються поняття мисливства, його правової природи, сутності та юридичних ознак. Відсутність в теорії екологічного права єдності розуміння поняття полювання також вказує на недосконалість правового регулювання його здійснення та свідчить про актуальність досліджень на цю тему.

Проблема забезпечення ефективної охорони, відтворення та раціонального використання мисливських ресурсів України виходить за рамки суто національного значення і потребує вирішення на міждержавному рівні. Тому впровадження міжнародно-правових стандартів спеціального використання мисливських тварин в національне законодавство України,

наукове дослідження та аналіз таких стандартів є надзвичайно важливим та актуальним.

Теоретичне опрацювання проблем, пов'язаних з подальшим розвитком мисливського господарства та полювання має важливе практичне значення, зокрема, допомагає вдосконалювати правові норми, що регулюють суспільні відносини в цій сфері.

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що проблема правового регулювання мисливства в Україні є актуальною та гострою, а тому потребує своєї подальшої розробки та вирішення.

Науковим підґрунтям для проведення даного дослідження послужили праці таких українських вчених у галузі екологічного права і законодавства та інших галузях: В.І. Андрейцева, Г.В. Анісімової, О.О. Бакая, А.Г. Бобкової, В.Л. Бредіхіної, І.В. Вітовської, В.Ю. Вовченка, М.П. Волика, А.П. Гетьмана, Л.М. Здоровко, В.А. Зуєва, І.І. Каракаша, Н.Р. Кобецької, В.В. Костицького, С.М. Кравченко, М.В. Краснової, В.І. Лозо, Н.Р. Малишевої, В.К. Матвійчука, О.О. Онищука, М.О. Орлова, С.В. Разметаєва, Б.Г. Розовського, Н.І. Титової, П.В. Тихого, О.О. Томин, М.К. Черкашиної, В.О. Чуйкова, С.В. Шарапової, В.С. Шахова, Ю.С. Шемшученка, В.В. Шеховцова, М.В. Шульги та ін. Праці науковців у сфері загальної теорії держави і права: С.С. Алексєєва, М.І. Матузова, П.М. Рабіновича та ін. Окрім того, важливою теоретичною базою для дисертаційного дослідження стали наукові розробки представників радянської й російської правової науки: С.Б. Байсалова, В.П. Балезіна, М.М. Брінчука, Д.В. Бугаєва, Г.Г. Булатова, О.Ю. Винокурова, С.С. Константи́ніді, М.В. Краєва, В.М. Краєвої, І.Ф. Панкратова, М.О. Сиродосєва, О.О. Улітіна та інших правознавців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація підготовлена відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри екологічного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» в рамках Державної цільової комплексної програми «Правове забезпечення реалізації політики держави на пріоритетних напрямках економічного розвитку та у сфері екологічної безпеки» (державна реєстрація № 0111U000962).

Мета й завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного теоретичного аналізу новітнього законодавства і сучасної практики його застосування у сфері мисливського господарства і полювання визначити юридичну природу мисливства, розкрити його поняття та юридичні ознаки, а також розробити пропозиції та рекомендації з удосконалення засобів і способів реалізації права на один із найважливіших видів спеціального використання тваринного світу – мисливство.

Відповідно до поставленої мети окреслено основні завдання дисертаційного дослідження:

- виявити історико-правові засади становлення та розвитку правового інституту мисливства в Україні шляхом проведення всебічного аналізу національного та міжнародного екологічного законодавства, науково-правової і спеціальної літератури;

- визначити поняття мисливства та навести його юридичні ознаки, здійснити класифікацію мисливства;

- охарактеризувати досвід інших країн щодо правового регулювання мисливства, окреслити основні напрямки реалізації міжнародно-правових стандартів мисливства та міжнародної співпраці в цій сфері;

- розкрити зміст правового режиму мисливських тварин, удосконалити визначення поняття мисливських тварин;

- окреслити коло суб'єктів права користування мисливськими угіддями, здійснити класифікацію суб'єктів мисливства;

- з'ясувати теоретичні й практичні проблеми правового регулювання здійснення полювання в сучасних умовах, надати визначення понять «полювання», «незаконне полювання»;

- визначити рівень ефективності державного управління у сфері здійснення мисливства, охарактеризувати особливості юридичної відповідальності за правопорушення в галузі мисливства;

- виявити шляхи вдосконалення та перспективи розвитку правового регулювання мисливства; сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення законодавчої та правозастосовної практики регулювання суспільних відносин у галузі мисливства.

Об'єктом дослідження виступають суспільні правовідносини, які виникають у процесі реалізації права на спеціальне використання об'єктів тваринного світу шляхом здійснення мисливства.

Предметом дослідження є правове регулювання мисливства в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить сукупність методів і прийомів наукового пізнання. У ході дослідження використано загальнонаукові та спеціальні правові методи.

Історичний метод використано для дослідження передумов становлення й перспектив розвитку правового інституту мисливства в Україні на підставі національного та міжнародного законодавства, науково-правової літератури та теоретичних розробок у цій царині. Логічний метод використано під час дослідження нормативно-правових актів, аналітичних матеріалів, концепцій та точок зору авторів з окремих питань, які входили до предмета дослідження. Порівняльно-правовий метод – у процесі аналізу наукової літератури, нормативно-правових актів України й деяких зарубіжних країн, що регулюють суспільні відносини в сфері мисливського господарства. За допомогою формально-юридичного методу проводився аналіз положень нормативно-правових актів, що забезпечують правове регулювання мисливства. Логіко-семантичний метод став у нагоді при поглибленому вивченні поняття й

сутності мисливства. Для встановлення змісту правових норм та вимог законодавства використовувався метод доктринального тлумачення правових норм. Застосування системно-функціонального методу допомогло розкрити ефективність правового регулювання мисливства через комплексне дослідження нормативно-правових актів екологічного законодавства. Системно-структурний метод використовувався при дослідженні міжнародно-правових стандартів мисливства, юридичної відповідальності за правопорушення в мисливській галузі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації на основі новітнього вітчизняного екологічного законодавства, міжнародних нормативних актів, а також судової практики їх реалізації проведено комплексне й всебічне дослідження правового регулювання мисливства в Україні. Основні теоретичні й практичні результати дисертаційної роботи конкретизуються в таких положеннях:

уперше:

– здійснено історичну періодизацію правового регулювання інституту мисливства в Україні й виділено п'ять періодів (етапів) його виникнення та розвитку;

– запропоновано класифікацію мисливства залежно від його мети, що виявляється у задоволенні різноманітних потреб користувачів мисливських угідь і мисливців, а також суспільних потреб;

– обґрунтовано необхідність закріплення норми, яка передбачає для землевласників і землекористувачів права одержання від користувачів мисливських угідь плати за користування земельною ділянкою в якості середовища перебування мисливських тварин та відшкодування збитків, завданих наданням мисливських угідь у користування, а також обов'язки щодо здійснення погодження надання в користування мисливських угідь та дотримання обмежень, пов'язаних із властивістю земельних ділянок бути середовищем перебування мисливських тварин;

– запропоновано розглядати полювання не як самостійний вид спеціального використання тваринного світу, а як спосіб здійснення мисливства;

– сформульовано визначення терміна «незаконне полювання», яке на законодавчому рівні має розглядатися як дії особи, спрямовані на пошук, вистежування, переслідування з метою добування і саме добування диких тварин, що перебувають у стані природної волі, а також інші дії, що прирівнюються до полювання, якщо вони здійснюються з порушенням встановлених законодавчими актами правил полювання та за які передбачено юридичну відповідальність;

удосконалено визначення понять: а) «мисливство» як виду спеціального використання тваринного світу, що здійснюється користувачами мисливських угідь шляхом ведення мисливського господарства та мисливцями в процесі

полювання шляхом добування мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі у межах мисливських угідь; б) «мисливські тварини», яке включає диких звірів і птахів, що перебувають у стані природної волі в межах мисливських угідь, а також тих, що утримуються в напіввільних умовах чи в неволі, після їх повернення у стан природної волі в межах мисливських угідь, які відповідно до законів використовуються або можуть використовуватися в процесі мисливства з метою задоволення матеріальних, рекреаційних та інших потреб суб'єктів мисливства, і вичерпний перелік яких закріплений законом; в) «полювання», яке трактується як сукупність дій фізичних осіб, спрямованих на пошук, вистежування, переслідування з метою добування і саме добування (відстріл, відлов) мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі;

дістали подальшого розвитку:

– визначення юридичних ознак мисливства, до яких відносяться: мета та об'єкти мисливства; суб'єкти правовідносин у сфері мисливства; платність та обов'язковість оформлення відповідних документів; способи мисливства, а також часові, просторові та кількісні межі його здійснення;

– класифікація суб'єктів права користування мисливськими угіддями на основних, лідируючих (владних) і допоміжних. При цьому характерною рисою останніх є те, що вони не мають владних повноважень, але без їх участі у правовідносинах неможлива реалізація основними суб'єктами права на використання мисливських тварин;

– теза щодо необхідності законодавчого закріплення процедур, які забезпечать рівні можливості отримання мисливських угідь у користування на чітко регламентованих законом конкурентних засадах з дотриманням принципу гласності їх надання;

– характеристика зарубіжного досвіду у сфері охорони, використання та відтворення дикої фауни та пропозиції щодо приведення національного законодавства у відповідність з міжнародно-правовими стандартами.

Практичне значення одержаних результатів. Основні теоретичні положення дослідження становлять як теоретичний, так і практичний інтерес. Вони можуть бути використані: а) *в науково-дослідницькій сфері* – у процесі подальшого вивчення питань у сфері користування тваринним світом, дослідження проблем правового регулювання мисливства в Україні, визначення напрямів та перспектив розвитку інституту мисливства у фауністичному законодавстві; б) *у нормотворчій діяльності* – при прийнятті нових нормативно-правових актів і вдосконаленні існуючих положень чинного законодавства; в) *у правозастосовній практиці* – з метою поліпшення діяльності суддів, працівників правоохоронних та природоохоронних органів, органів державної влади та місцевого самоврядування, які реалізують завдання щодо забезпечення законності у сфері охорони та використання мисливської фауни; г) *у навчальному процесі* – для підготовки навчальної та науково-

методичної літератури з курсу «Екологічне право», а також при його викладанні.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднені на Республіканській науково-практичній конференції «Сучасні екологічні проблеми та методика викладання еколого-правових дисциплін» (м. Харків, листопад 2010 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення» (м. Алушта, вересень 2011 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження знайшли відбиття в 7-ми наукових працях (5-ти статтях і тезах 2-х доповідей на науково-практичних конференціях).

Структура роботи зумовлена предметом, метою й завданнями дослідження. Вона складається зі вступу, 2-х розділів, що містять 9 підрозділів, висновків після кожного розділу й наприкінці дисертації та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 211 сторінок, з них основного тексту – 182 сторінки; кількість використаних джерел – 243 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, визначаються зв'язок роботи з науковими програмами, мета й завдання дослідження, методологічна й теоретична бази, розкриваються сутність і стан обраної проблеми, наукова новизна одержаних результатів, сформульовані основні положення, що виносяться на захист, наводяться дані щодо їх апробації й опублікування.

Розділ 1. «Юридична природа мисливства в Україні» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. «Історико-правові засади становлення та розвитку мисливства в Україні» здійснено загальний історичний огляд виникнення й розвитку інституту мисливства. Виділено п'ять періодів (етапів) розвитку правового регулювання мисливства в Україні.

Перший етап (з доісторичних часів до середини XIX ст.) характеризується виникненням та еволюційним розвитком мисливства, яке здійснювалося стихійно, за відсутності спеціальних мисливських нормативних актів та поза будь-якими організаційними формами.

Другий етап (середина XIX ст. – 1917 р.) відзначився заходами царського уряду щодо упорядкування мисливства та заснування мисливського законодавства на території колишньої Російської імперії.

Третій етап (з 1917 р. до середини XX ст.). В цей період відбулося організаційно-правове становлення мисливства в Україні в умовах радянської влади, що проголосила націоналізацію всіх природних ресурсів. Для цього

періоду характерна активна нормотворча діяльність з одного боку, та погіршення стану охорони мисливської фауни – з іншого.

Четвертий етап обумовлено виникненням екологічного законодавства в першій половині 60-х років ХХ ст., прийняттям на початку 80-х років нормативних актів, що регулювали відносини у сфері охорони, раціонального використання, відтворення та оздоровлення тваринного світу, а також поступовим відходом від командно-адміністративних методів управління природокористуванням.

Проголошенням незалежності України ознаменувався початок сучасного (п'ятого) етапу розвитку правового регулювання мисливства, стан якого характеризується унормуванням відповідних відносин на рівні законів, чим створено умови для найбільш ефективної реалізації в цій сфері юридичних гарантій права природокористування.

У підрозділі 1.2. *«Поняття мисливства, його юридичні ознаки»* розглянуто теоретичні та практичні аспекти визначення поняття мисливства, яке в юридичній літературі трактується по-різному.

На підставі аналізу проблеми співвідношення термінів «мисливство» і «полювання» зроблено висновок про неможливість розглядати полювання як самостійний вид спеціального використання тваринного світу. Визначення поняття «мисливство» через осмислення його співвідношення з поняттям «полювання» є хибним і має наслідком з одного боку – звуження його змісту, а з іншого – використання для його характеристики ознак, що не сприяють розкриттю його юридичного значення.

Встановлено, що сьогодні правове регулювання мисливства не містить підґрунтя для його поділу на промислове, любительське і спортивне, а тому ці ознаки не є суттєвими при визначенні поняття «мисливство».

Виходячи з дослідженого поняття «мисливство», позицій і висловлювань щодо цього вчених, запропоновано удосконалене його визначення як виду спеціального використання тваринного світу, яке здійснюється користувачами мисливських угідь шляхом ведення мисливського господарства та мисливцями в процесі полювання шляхом добування мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі у межах мисливських угідь.

Сформульовано юридичні ознаки мисливства, до яких відносяться: 1) мета мисливства; 2) об'єкти мисливства; 3) суб'єкти правовідносин у сфері мисливства: (а) основні, (б) лідируючі (владні), в) допоміжні; 4) способи здійснення мисливства; 5) мисливство здійснюється лише в межах спеціально визначених територій – мисливських угідь, що надані у користування відповідним суб'єктам у встановленому законом порядку; 6) платність: (а) плата за користування мисливськими угіддями, (б) збір за використання мисливських тварин як природного ресурсу загальнодержавного значення; (в) вартість дозволів на добування мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду; 7) оформлення відповідних документів у

встановленому законом порядку: (а) договору, (б) дозволу на добування мисливських тварин (ліцензії, відстрільної картки, дозволу); 8) вистежування, переслідування з метою добування і саме добування мисливських тварин державного мисливського фонду з метою мисливства допускається: (а) в чітко установлений період часу (сезон полювання), (б) регламентованими способами (відстріл, відлов); (в) дозволеними знаряддями; (г) відповідно до лімітів та норм відстрілу.

У підрозділі 1.3. «Мисливство як вид спеціального використання тваринного світу» визначено, що в залежності від мети, мисливство здійснюється для задоволення: 1) матеріальних потреб користувачів мисливських угідь; 2) рекреаційних та власних матеріальних потреб мисливців; 3) суспільних потреб (наукових, естетичних, культурних, освітніх, переселення мисливських тварин, селекційного відбору, ветеринарно-санітарної експертизи, регулювання чисельності диких тварин та ін.).

Здійснення виробничої діяльності користувачами мисливських угідь є обов'язковою умовою мисливства.

Для з'ясування змісту мисливства як виду спеціального використання тваринного світу звернуто увагу на відмежування мисливства від інших видів спеціального використання фауни, зокрема, використання об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях та добування (придбання) диких тварин з метою їх утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі.

Автором стверджується, що проблема відмежування мисливства від інших видів спеціального використання тваринного світу виникає у випадках здійснення спеціального використання саме мисливських тварин, оскільки лише останні можуть бути об'єктами мисливства.

Зазначено, що при відмежуванні мисливства від інших видів спеціального використання тваринного світу має значення факт набуття права власності на об'єкти тваринного світу суб'єктами, що здійснили їх спеціальне використання. Якщо право власності на добутих із природного середовища мисливських тварин набувається не мисливцями чи користувачами мисливських угідь, а іншими суб'єктами, то має місце не мисливство, а інший вид спеціального використання тваринного світу.

Зроблено висновок, що критеріями відмежування мисливства від інших видів спеціального використання об'єктів тваринного світу є сформульовані вище юридичні ознаки мисливства у їх сукупності. Якщо ж здійснюється правомірне вилучення об'єктів тваринного світу із природного середовища, але будь-яка з цих ознак відсутня, то можливо говорити не про мисливство, а про інші види спеціального використання об'єктів тваринного світу.

У підрозділі 1.4. «Міжнародно-правові стандарти здійснення мисливства» на підставі аналізу положень міжнародно-правових актів сформульовано висновок, що запровадження в Україні міжнародно-правових

стандартів в галузі мисливства знаходить свій прояв у декількох напрямках: а) шляхом визнання чи укладання Україною міжнародно-правових актів глобального, регіонального та двостороннього характеру, присвячених охороні довкілля, внаслідок чого вони визнані частиною національного законодавства; б) шляхом адаптації національного законодавства до законодавства ЄС; в) шляхом використання позитивного досвіду правового регулювання в досліджуваній галузі, що напрацьований окремими іноземними державами.

Автором наголошується, що проблема забезпечення найбільш ефективної охорони, відтворення та раціонального використання мисливських ресурсів виходить за рамки суто національного значення і потребує вирішення на міждержавному рівні. Здійснений аналіз міжнародних стандартів у сфері охорони, використання та відтворення дикої фауни свідчить, що мисливство як вид спеціального використання тваринного світу є об'єктивно обумовленою діяльністю, яка має знаходитися під дієвим контролем державної влади та громадськості, здійснюватися на основі стандартів, встановлених в екологічних міжнародно-правових актах.

Розділ 2. «Концептуальні науково-методологічні аспекти мисливства в Україні» складається з п'яти підрозділів.

У підрозділі 2.1. *«Правовий режим мисливських тварин»* на підставі аналізу існуючих підходів до правового режиму різних природних ресурсів, під правовим режимом мисливських тварин розуміється встановлений нормами права порядок можливої або обов'язкової поведінки щодо охорони, використання і відтворення мисливських тварин, спрямований на забезпечення раціонального їх використання з метою задоволення потреб суб'єктів мисливства, а також успішне здійснення мисливської діяльності.

До основних характеристик такого правового режиму входять: 1) поняття мисливських тварин; 2) середовище їх перебування; 3) право власності на них; 4) правові форми їх використання; 5) їх правова охорона.

На думку автора, відсутність у діючому законодавстві, на відміну від того, що діяло раніше, окремої норми, якою закріплено перелік мисливських тварин, є певним кроком назад у правовому регулюванні мисливства.

Обов'язковою юридичною ознакою мисливських тварин є середовищні умови їх перебування в межах мисливських угідь: а) у стані природної волі або б) утримання в напіввільних умовах.

Пропонується вважати об'єктами мисливства лише мисливських тварини, які перебувають у стані природної волі, що слід закріпити законодавчо. Водночас відзначається, що утримання мисливських тварин у напіввільних умовах чи в неволі не виключає можливості їх спеціального використання шляхом мисливства, але для забезпечення цієї можливості їх необхідно попередньо повернути у стан природної волі.

На підставі викладеного автором запропоновано удосконалене визначення мисливських тварин – це дикі звірі та птахи, які перебувають у

стані природної волі в межах мисливських угідь, а також ті, що утримуються в напіввільних умовах чи в неволі, після їх повернення у стан природної волі в межах мисливських угідь, які можуть використовуватися в процесі мисливства з метою задоволення матеріальних, рекреаційних та інших потреб суб'єктів мисливства, і вичерпний перелік яких закріплений законом.

Обґрунтовано, що використання мисливських тварин, яке здійснюється власниками по відношенню до об'єктів своєї власності не має суттєвого екологічного значення. На використання таких тварин законодавством не поширюється спеціальний порядок, оскільки вони не можуть знаходитись у стані природної волі. Тому єдиною юридичною формою спеціального використання мисливських тварин є право використання, похідне від права власності Українського народу на мисливських тварин.

На підставі викладеного сформульовано висновок про можливість віднесення до державного мисливського фонду лише мисливських тварин, що належать до природних ресурсів загальнодержавного значення та є об'єктом права власності Українського народу.

У підрозділі 2.2. «Суб'єкти права користування мисливськими угіддями» досліджено проблеми суб'єктного складу правовідносин, що виникають у зв'язку із користуванням мисливськими угіддями.

Запропоновано наступну класифікацію суб'єктів права користування мисливськими угіддями: (а) основні суб'єкти – користувачі мисливських угідь – юридичні особи, які мають право ведення мисливського господарства і їм для цієї мети надані в користування мисливські угіддя, та мисливці – фізичні особи, які одержали в установленому порядку дозвіл на добування мисливських тварин та інші документи, що засвідчують право на полювання, (б) лідируючі (владні) суб'єкти – органи, наділені повноваженнями щодо державного регулювання у мисливській галузі, і в) допоміжні суб'єкти – фізичні та недержавні юридичні особи, участь яких у правовідносинах з основними суб'єктами є необхідною для реалізації останніми права користування мисливськими угіддями.

На думку автора, недоліком чинного законодавства є відсутність у ньому припису про можливість фізичних осіб отримувати у користування мисливські угіддя для ведення мисливського господарства.

Наголошено на декларативності існуючого нормативного припису щодо спеціалізації мисливських господарств, оскільки діюче законодавство не містить переліку організаційних, кваліфікаційних або інших вимог, дотримання яких є необхідним для набуття юридичною особою статусу спеціалізованого мисливського господарства. Не передбачено й отримання відповідного дозвільного документа, який підтверджував би таку спеціалізацію.

Вказується на необхідність оновлення Типового договору про умови ведення мисливського господарства, який має відповідати вимогам Законів України «Про тваринний світ» та «Про мисливське господарство та

полювання», в тому числі й щодо визначення прав та обов'язків користувачів мисливських угідь.

Аргументовано пропонується встановити на законодавчому рівні обов'язок користувачів мисливських угідь проводити упорядкування мисливських угідь в такі терміни: первісне – 1 рік; поточні – кожні 10 років, що сприятиме повноцінному контролю за використанням мисливських ресурсів.

Встановлено, що у правовідносинах з приводу права користування мисливськими угіддями, які виникають між основними суб'єктами – мисливцями та користувачами мисливських угідь, останні вже виступають як допоміжні суб'єкти такого права.

Землевласників та землекористувачів також віднесено до допоміжних суб'єктів права користування мисливськими угіддями, з метою запобігання порушень інтересів яких запропоновано законодавчо закріпити обов'язок погодження ними надання у користування мисливських угідь та здійснення заходів, пов'язаних з веденням мисливського господарства, а також визначити механізм їх заохочення до виконання цього обов'язку.

У підрозділі 2.3. «Правове регулювання здійснення полювання» досліджено проблеми правового регулювання здійснення полювання, розкрито зміст понять: «полювання», «дії, що прирівнюються до полювання», «незаконне полювання».

Автором обґрунтовано стверджується, що поняття полювання слід розглядати у нерозривному зв'язку з поняттям мисливства, оскільки перше являє собою спосіб здійснення другого, і окреме їх існування неможливе.

На підставі аналізу чинного законодавства зроблено висновок, що полювання має місце лише за наявності сукупності певних дій, до якої входять: 1) дії, метою яких є добування мисливських тварин; і 2) саме добування мисливських тварин. Без існування будь-якого з елементів вказаної сукупності, активність суб'єкта, спрямована на об'єкт, не призводить до його зміни, тому немає підстав вважати, що здійснено полювання.

Проаналізовано вимоги законодавства щодо строків, способів та знарядь полювання, сформульовано пропозиції по його удосконаленню. Наголошено на необхідності приведення національного законодавства, що регулює способи і засоби полювання, у відповідність з міжнародними нормативними актами.

Розглядаючи полювання як спосіб здійснення мисливства, пропонується викласти поняття «полювання» таким чином: полювання – це сукупність дій фізичних осіб, спрямованих на пошук, вистежування, переслідування з метою добування і саме добування (відстріл, відлов) мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі.

Сформульовано визначення поняття «незаконне полювання» наступного змісту – це дії фізичних осіб, спрямовані на пошук, вистежування, переслідування з метою добування і саме добування диких тварин, що перебувають у стані природної волі, а також інші дії, що прирівнюються до

полювання, якщо вони здійснюються з порушенням встановлених законодавчими актами правил полювання, за які передбачено юридичну відповідальність згідно із законами.

Співставлення понять «полювання» та «незаконне полювання» дозволило зробити висновок, що останнє є значно ширшим, оскільки воно може здійснюватися не лише в мисливських угіддях, а й поза їх межами, а також і щодо диких тварин, які не віднесені до мисливських видів. Таким чином, незаконне полювання посягає не лише на правовідносини у сфері мисливства, а в цілому на правовідносини щодо охорони, відтворення та раціонального використання тваринного світу.

У підрозділі 2.4. «Сучасні тенденції державного управління в галузі мисливства» розглянуто деякі найбільш важливі функції, що віддзеркалюють тенденції сучасного державного управління мисливським господарством і полюванням (ведення державного кадастру, моніторинг, облік, контроль, нормування).

У дисертації стверджується, що правовідносини у сфері мисливства належать до кола суспільних відносин, у яких участь органів публічної влади є обов'язковою. Управління мисливським господарством входить в систему державного управління в галузі охорони і використання тваринного світу й по суті є найважливішим засобом забезпечення раціонального ведення мисливства.

На підставі аналізу нормативних актів звернуто увагу на фактичну відсутність державного кадастру мисливських тварин та кадастру мисливських угідь, що визнано недоліком. У Законі України «Про мисливське господарство та полювання» не визначено компетенцію центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, зокрема, щодо контролю за веденням державного кадастру мисливських тварин, а підзаконні нормативні акти суперечать вказаному Закону як у визначенні суб'єктів державного кадастру мисливських тварин, так і в обсязі наданих їм повноважень у цій сфері. Зазначається, що правове регулювання ведення державного кадастру мисливських тварин повинне бути узгоджене з правовою регламентацією ведення кадастрів інших природних ресурсів.

Вбачається необхідним внести зміни до Положення про державну систему моніторингу довкілля, де перелік суб'єктів моніторингу тваринного світу викласти у відповідності з діючою системою органів виконавчої влади.

Зроблено висновок про недостатнє використання органами державної влади ринкових механізмів управління в галузі мисливства, а такі механізми, як ліцензування діяльності по веденню мисливського господарства, проведення тендерів на право отримання в користування мисливських угідь взагалі не застосовуються.

У підрозділі 2.5. «Особливості юридичної відповідальності за

правопорушення в галузі мисливства» досліджено екологічні правопорушення, мету та види юридичної відповідальності в сфері мисливства.

На підставі дослідження деяких аспектів кримінальної, адміністративної та цивільної відповідальності в сфері мисливства та аналізу судової практики застосування відповідальності за незаконне полювання, пропонується:

- зміст ч. 2 ст. 248 КК України змінити таким чином, щоб за наявності таких кваліфікуючих ознак незаконного полювання як: а) вчинення способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу; б) вчинення з використанням транспортних засобів; в) вчинення особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, передбачалася кримінальна відповідальність незалежно від розміру завданої шкоди;

- для розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за незаконне полювання доповнити ст. 85 КУпАП, передбачивши, що відповідальність настає за незаконне полювання: на заборонених територіях, крім територій та об'єктів природно-заповідного фонду; на заборонених для добування тварин, крім тих, що занесені до Червоної книги України;

- у ч. 2 ст. 85 КУпАП передбачити: по-перше, неможливість, а обов'язковість конфіскації рушниць та інших знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника; по-друге, конфіскацію рушниць та будь-яких знарядь і засобів вчинення незаконного полювання застосовувати незалежно від належності цих предметів порушникові;

- передбачити кримінальну відповідальність за вчинення незаконного полювання особою, яка протягом року піддавалася стягненню за ч. 2 ст. 85 КУпАП за порушення правил полювання, яке мало наслідком добування, знищення або поранення тварин;

- у ст. 91 КУпАП належить закріпити, що відповідальність настає за здійснення в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду забороненої господарської та іншої діяльності, крім незаконного полювання;

- відкоригувати встановлений чинним законодавством розмір такс для обчислення матеріальної шкоди, заподіяної об'єктам тваринного світу на територіях природно-заповідного фонду.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичні узагальнення та подано вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні юридичної природи мисливства, розкритті його поняття та юридичних ознак, розробці пропозицій з удосконалення правового регулювання суспільних відносин у сфері здійснення мисливства в Україні. Результати дослідження конкретизуються у таких положеннях, висновках та рекомендаціях:

1. На основі проведеного історико-правового аналізу генезису і становлення інституту мисливства виділено п'ять періодів (етапів) розвитку правового регулювання мисливства в Україні.

2. Обґрунтовано, що спроби визначити поняття «мисливство» через осмислення його співвідношення з поняттям «полювання» є хибними і мають наслідком, з одного боку, звуження його змісту, а з іншого – використання для його характеристики ознак, що не сприяють розкриттю його юридичного значення. Виходячи з визначень термінів, запропонованих законодавцем, полювання належить розглядати як спосіб здійснення мисливства.

3. Зроблено висновок, що поняття «мисливство» і «спеціальне використання об'єктів тваринного світу в порядку ведення мисливського господарства» законодавець використовує як тотожні, й тим самим вказує на регламентовану еколого-процесуальними нормами процедуру, за умови дотримання і лише в межах якої можлива діяльність суб'єктів мисливства, спрямована на реалізацію права на добування мисливських тварин.

4. Запропоновано доповнити визначення поняття мисливства як виду спеціального використання тваринного світу шляхом добування мисливських тварин, вказавши, що воно здійснюється користувачами мисливських угідь у процесі ведення мисливського господарства та мисливцями в процесі полювання.

Відповідно до цього сформульовано юридичні ознаки мисливства: мета та об'єкти мисливства; суб'єкти правовідносин у галузі мисливства; способи здійснення мисливства; здійснення мисливства лише в межах мисливських угідь, що надані у користування відповідним суб'єктам; платність – плата за користування мисливськими угіддями, збір за використання мисливських тварин як природного ресурсу загальнодержавного значення, вартість дозволів на добування мисливських тварин; оформлення відповідних документів – договору, дозволу на добування мисливських тварин (ліцензія, відстрільна картка, дозвіл); вистежування, переслідування з метою добування і саме добування мисливських тварин державного мисливського фонду з метою мисливства допускається в чітко установлений період часу (сезон полювання), регламентованими способами (відстріл, відлов), дозволеними знаряддями й відповідно до лімітів та норм відстрілу.

5. Зроблено висновок, що залежно від мети мисливство здійснюється для задоволення: матеріальних потреб користувачів мисливських угідь; рекреаційних та власних матеріальних потреб мисливців; суспільних потреб. Здійснення виробничої діяльності користувачами мисливських угідь з метою задоволення їх матеріальних потреб є обов'язковою умовою мисливства.

6. Запропоновано критерієм відмежування мисливства від інших видів спеціального використання об'єктів тваринного світу вважати сформульовані юридичні ознаки мисливства в їх сукупності. У разі правомірного добування мисливських тварин за відсутності будь-якої з цих ознак, а також у разі набуття

права власності на добутих мисливських тварин суб'єктами, які не є мисливцями чи користувачами мисливських угідь, має місце не мисливство, а інший вид спеціального використання тваринного світу.

7. Результати аналізу міжнародно-правових стандартів у сфері охорони, використання та відтворення дикої фауни свідчать, що їх запровадження в правовому регулюванні мисливства в Україні відбувається у таких напрямках: визнання чи укладання Україною міжнародно-правових актів глобального, регіонального та двостороннього характеру; адаптація національного законодавства до законодавства ЄС; використання позитивного досвіду правового регулювання в досліджуваній галузі, що напрацьований окремими іноземними державами.

Забезпечення найбільш ефективного використання диких тварин виходить за рамки суто національного значення і потребує вирішення на міждержавному рівні. Національне правове регулювання зазначених питань повинно максимально повно імплементувати стандарти та вимоги міжнародного права, використовувати накопичений досвід міжнародного співтовариства у сфері експлуатації зазначених об'єктів.

8. Визначено та досліджено юридичні ознаки мисливських тварин: можливість тварин бути об'єктами полювання, наявність відповідного законодавчого припису для віднесення об'єкта тваринного світу до мисливських тварин та середовищні умови їх перебування.

Зроблено висновок, що об'єктами мисливства можуть бути лише мисливські тварини, які є власністю Українського народу. Що стосується мисливських тварин, які набуті у комунальну чи приватну власність, то вони не можуть бути об'єктами мисливства, оскільки щодо них вже був здійснений один із видів спеціального використання.

Надано вдосконалене визначення мисливських тварин – це дикі звірі та птахи, які перебувають у стані природної волі в межах мисливських угідь, а також ті, що утримуються в напіввільних умовах чи в неволі, після їх повернення у стан природної волі в межах мисливських угідь, які відповідно до законів використовуються або можуть використовуватися в процесі мисливства з метою задоволення матеріальних, рекреаційних та інших потреб суб'єктів мисливства, і вичерпний перелік яких закріплений законом.

9. Запропоновано таку класифікацію суб'єктів права користування мисливськими угіддями: а) основні суб'єкти, до яких відносяться користувачі мисливських угідь – юридичні особи, які мають право ведення мисливського господарства і їм для цієї мети надані в користування мисливські угіддя, та мисливці – фізичні особи, які одержали в установленому порядку дозвіл на добування мисливських тварин та інші документи, що засвідчують право на полювання; б) лідируючі (владні) – органи, наділені повноваженнями щодо державного регулювання у мисливській галузі; в) допоміжні – юридичні та фізичні особи, які є власниками або користувачами земельних ділянок, на яких

розташовані мисливські угіддя; інші фізичні та недержавні юридичні особи, участь яких у правовідносинах з основними суб'єктами є необхідною для реалізації останніми права користування мисливськими угіддями.

Звертається увага на особливе місце серед суб'єктів права користування мисливськими угіддями користувачів мисливських угідь, які, перш за все, виступають як основні, але у правовідносинах, що виникають між ними та мисливцями з приводу права користування мисливськими угіддями, вони виконують роль допоміжних суб'єктів.

10. Підкреслюється декларативний характер правового припису щодо спеціалізації мисливських господарств, оскільки діючим законодавством не передбачено критеріїв такої спеціалізації.

Обґрунтовано необхідність законодавчого закріплення порядку надання мисливських угідь в користування на конкурентних засадах.

Запропоновано поновити законодавчий припис про можливість надання фізичним особам мисливських угідь у користування для ведення мисливського господарства, а також передбачити право на полювання осіб без громадянства, поширивши на них дію норм щодо особливостей здійснення полювання іноземцями.

Зроблено висновок про необхідність оновлення Типового договору про умови ведення мисливського господарства, як такого, що не відповідає сучасному мисливському законодавству.

11. Доведено необхідність доповнити Закон України «Про мисливське господарство та полювання» нормою, яка передбачатиме права та обов'язки власників і користувачів земельних ділянок, на яких розташовані мисливські угіддя, зокрема: обов'язок здійснювати погодження надання в користування мисливських угідь та дотримуватися обмежень, пов'язаних із наявністю у земельної ділянки властивості бути середовищем перебування мисливських тварин; право вимагати від користувачів мисливських угідь плату за користування земельною ділянкою в якості середовища перебування мисливських тварин, а також відшкодування збитків, завданих наданням мисливських угідь у користування.

Запропоновано посилити гарантії прав користувачів мисливських угідь шляхом визначення у ст. 23 даного Закону виключного переліку підстав припинення права користування мисливськими угіддями.

12. Сформульовано вдосконалене визначення поняття «полювання» – це сукупність дій фізичних осіб, спрямованих на пошук, вистежування, переслідування з метою добування і саме добування мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі у межах мисливських угідь.

Запропоновано визначення поняття «незаконне полювання» – це дії особи, спрямовані на пошук, вистежування, переслідування з метою добування і саме добування диких тварин, що перебувають у стані природної волі, а також інші дії, що прирівнюються до полювання, якщо вони здійснюються з

порушенням встановлених законодавчими актами правил полювання, за які передбачено юридичну відповідальність згідно із законами.

За результатами порівняльного аналізу понять «полювання» та «незаконне полювання» зроблено висновок, що останнє є значно ширшим, оскільки воно може здійснюватися не лише в мисливських угіддях, а й поза їх межами, а також і щодо диких тварин, які не віднесені до мисливських видів. Таким чином, незаконне полювання посягає не лише на правовідносини у сфері мисливського господарства та полювання, а в цілому на правовідносини щодо охорони, відтворення та раціонального використання тваринного світу.

13. На основі аналізу нормативних актів виявлено найбільш важливі тенденції сучасного державного управління у мисливській галузі. Зокрема, звернуто увагу на фактичну відсутність державного кадастру мисливських тварин та мисливських угідь, на невідповідність вимогам моніторингу існуючого порядку обліку чисельності основних видів мисливської фауни, що визнано недоліками; запропоновано встановити терміни упорядкування мисливських угідь: первісного – 1 рік; поточних – кожні 10 років, що є необхідним для належного контролю за використанням мисливських ресурсів, та ін.

14. На підставі дослідження деяких аспектів юридичної відповідальності та аналізу судової практики її застосування у сфері мисливства запропоновано: а) змінити зміст ч. 2 ст. 248 КК України таким чином, щоб за наявності передбачених нею кваліфікуючих ознак незаконного полювання кримінальна відповідальність наставала незалежно від розміру завданої шкоди; б) внести зміни до статей 85 та 91 КУпАП з тим, щоб відмежувати адміністративну відповідальність за незаконне полювання від кримінальної відповідальності, а також від адміністративної відповідальності за здійснення забороненої діяльності в межах територій природно-заповідного фонду; в) усунути прогалину в чинному законодавстві шляхом коригування розмірів такс для обчислення матеріальної шкоди, заподіяної об'єктам тваринного світу на територіях природно-заповідного фонду.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Овдієнко В.В. Правове регулювання мисливства в Україні / В.В. Овдієнко // Пробл. законності: акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 99. – С. 243-250.

2. Овдієнко В.В. Особливості юридичної відповідальності за порушення мисливства й полювання / В.В. Овдієнко // Пробл. законності: акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип. 112. – С. 243-251.

3. Овдієнко В.В. Сучасні тенденції державного управління в галузі мисливства / В.В. Овдієнко // Пробл. законності: акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – Вип. 115. – С. 242-250.

4. Овдієнко В.В. Міжнародно-правові стандарти у правовому регулюванні мисливства в Україні / В.В. Овдієнко // Теорія і практика правознавства: Електрон. наук. фах. вид. / відп. ред. А.П. Гетьман. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України», 2013. – Вип. 1 (3).

5. Овдиенко В.В. Современное браконьерство (незаконная охота) как криминогенный фактор существования преступной среды / В.В. Овдиенко // Рос. криминол. взгл.: Ежекв. науч. - практ. журн. / гл. ред. О.В. Старков. – М.: МГЮА, 2013. – № 3. – С. 396-399.

6. Овдієнко В.В. Особливості відповідальності за незаконне полювання в межах природно-заповідного фонду / В.В. Овдієнко // Сучасні екологічні проблеми та методика викладання еколого-правових дисциплін: матер. республ. наук.-практ. конф., 25-26 листоп. 2010 р.: тези доп. / За заг. ред. А.П. Гетьмана. – Харків: НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2010. – С. 89-91.

7. Овдієнко В.В. Правове регулювання моніторингу мисливської фауни / В.В. Овдієнко // Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення: VII міжнар. наук.-практ. конф., 12-16 вересня 2011 р. (Алушта, АРК): зб. наук. статей у 2-х т. – Т. 2. / УкрНДІЕП. – Х.: Райдер, 2011. – С. 143-147.

АНОТАЦІЇ

Овдієнко В.В. Правове регулювання мисливства в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.06 – земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право. – Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2014.

Дисертацію присвячено комплексному та всебічному дослідженню питань правового регулювання мисливства в Україні. У роботі проведено історико-правовий аналіз генезису та розвитку правового інституту мисливства в Україні. Досліджено визначення понять «мисливство», «мисливські тварини», «полювання», «незаконне полювання» в сучасних умовах. Визначено коло суб'єктів права користування мисливськими угіддями, здійснено класифікацію мисливства, сформульовано ознаки мисливських тварин.

На підставі аналізу норм чинного законодавства України, міжнародно-правових актів, а також доробок вітчизняних дослідників, присвячених теоретичним питанням правового регулювання мисливства, суті та змісту цього поняття в правовій літературі, визначено прогалини в законодавстві й сформульовано окремі науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення

нормативно-правового регулювання суспільних відносин у сфері мисливства.

Ключові слова: мисливство, мисливські тварини, мисливські угіддя, суб'єкти права користування мисливськими угіддями, незаконне полювання.

Овдиенко В.В. Правовое регулирование охоты в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.06 – земельное право; аграрное право; экологическое право; природоресурсовое право. – Национальный университет «Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого», Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2014.

Диссертация посвящена комплексному и всестороннему исследованию вопросов правового регулирования охоты в Украине. На основании проведенного историческо-правового анализа выделено пять периодов (этапов) генезиса и развития правового института охоты в Украине.

Исследуются проблемы определения понятий «охота», «охотничьи животные», «незаконная охота» в современных условиях. Предложено уточнить закрепленное в законодательстве определение понятия «охота» как вида специального использования животного мира путем добычи охотничьих животных; сформулированы юридические признаки охоты, которые рассматриваются в качестве критерия отграничения охоты от других видов специального использования объектов животного мира; усовершенствовано определение понятия охоты как совокупности действий физических лиц, направленных на поиск, выслеживание, преследование с целью добычи и саму добычу охотничьих животных; предложена формулировка определения понятия «незаконная охота».

Дана характеристика правового регулирования института охоты в других странах, определены основные направления реализации международно-правовых стандартов охоты и международного сотрудничества в этой сфере.

Раскрыто содержание правового режима охотничьих животных, исследованы их юридические признаки, на основании чего сформулировано авторское определение понятия «охотничьи животные».

Обозначен круг субъектов права пользования охотничьими угодьями, осуществлена их классификация. Обоснована необходимость законодательного закрепления конкурентных принципов предоставления охотничьих угодий в пользование, а также восстановления существовавшего ранее законодательного предписания о возможности предоставления физическим лицам охотничьих угодий в пользование для ведения охотничьего хозяйства.

Определено, что правоотношения в сфере охоты относятся к числу общественных отношений, в которых участие органов публичной власти является обязательным, оценен уровень эффективности государственного управления в охотничьей отрасли. В качестве недостатков, отрицательно

влияющих на эффективность управления, отмечаются: фактическое отсутствие государственного кадастра охотничьих животных и охотничьих угодий; недостаточная активность использования органами государственной власти рыночных механизмов управления в отрасли охоты и др.

Исследованы экологические правонарушения, цель и виды юридической ответственности, судебная практика ее применения за правонарушения в области охоты.

На основании анализа норм действующего законодательства Украины, международно-правовых актов, а также результатов отечественных исследований, посвященных теоретическим вопросам правового регулирования охоты, сущности и содержания этого понятия в правовой литературе, определены пробелы в национальном законодательстве и сформулированы отдельные научно обоснованные предложения по усовершенствованию нормативно-правового регулирования общественных отношений в сфере охоты.

Ключевые слова: охота, охотничьи животные, охотничьи угодья, субъекты права пользования охотничьими угодьями, незаконная охота.

Ovdienko V.V. The legal regulation of hunting in Ukraine. – At the rights of a manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in specialty 12.00.06 – land law; agrarian law; ecological law; natural resources law. – National University «Yaroslav Mudry Law Academy of Ukraine», Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2014.

The dissertation is devoted to complex and comprehensive research of the problems of the legal regulation of hunting in Ukraine. The historical and legal analysis of the genesis and development of the legal institute of hunting in Ukraine is carried out in the study. The definitions of "hunting", "hunting animals", "illegal hunting" are investigated in modern conditions. The range of subjects of right to use the hunting grounds was determined, the classification of hunting was implemented, the features of hunting animals were formulated.

Based on the analysis of the norms of the current legislation of Ukraine, international legal as well as the results of domestic research on theoretical questions of legal regulation of hunting, the essence and content of this concept in the legal literature, gaps in the legislation are identified and separate scientifically based proposals for the improvement of legal regulation of public relations in the field of hunting are formulated.

Key words: hunting, hunting animals, hunting grounds, subjects of the right to use hunting grounds, illegal hunting.

Відповідальний за випуск:

канд. юрид. наук, доц. Черкашина М.К.

Підписано до друку 25.04.2014 р. Формат 60х90/16.

Папір офсетний. Віддруковано на різнографі.

Ум. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Зам. № 898.

Друкарня

Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.